

1331. Župna crkva Sv. Duha sagrađena je u XVIII. st.; u njoj se čuvaju barokne slike i srebrni liturgijski predmeti. Na brdu Humu iznad mjesta stoje ruševine srednjovj. crkvice Sv. Vida (XII. st.?).

LIT.: D. Beri, N. Duboković, Nadalini i M. Nikolanci, Popis spomenika otoka Hvara, Split 1958. — N. Bezić-Božanić, Doprinos poznavanju stanovništva Vrbanja od XV. do XVIII. stoljeća, Hvarski zbornik, 1976. N. B. B.

VRBNICKI MISALI, dva glagoljska iluminirana rukopisa pisana u XV. st., vjerojatno po narudžbi župne crkve u Vrbniku na Krku (sada u župnome arhivu). *Misal I* pisao je 1456. senjski arhidakon Tomas. Pretpostavlja se da je iluminacija rad nekolicine umjetnika, a dio je vjerojatno izradio sam skriptor; na likovima starozavjetnih proroka (na liku proroka Jeremije inicijali TM) vidljiv je utjecaj venec. iluminacije. Inicijali u više boja oblikovani su prepletima, viticama i lišćem; primitivnije su izrađeni simboli evanđelista; velike minijature Raspeća i Oplakivanja rađene su po gotičkim predlošcima. — *Misal II* pisan je 1462; uz mnoge manje inicijale ističu se veći, slikani temperom i zlatom, koji sadrže figuralne minijature i cvjetne ukrase. To je rad vrsnoga renesansnog minijaturista koji se služio mlet. i ferrarskim predlošcima.

LIT.: J. Vajs, Hlaholské kodexy ve Vrbniku na ostrově Krku, Časopis musea království českého (Prag), 1908, 82. — V. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, Zagreb 1960. — Minijatura u Jugoslaviji (katalog), Zagreb 1964. — A. Badurina, Iluminirani rukopisi u Hrvatskoj, Zagreb 1995. R.

VRBNIK, gradić s lukom na SJ obali otoka Krka. Razvio se na mjestu prapov. naselja koje je iskoristilo prirodno zaštićen položaj na strmome brdu (49 m) tik nad morem.

Prvi se put spominje 1100, a 1388. dobiva statut pisan glagoljicom. To tipično frankopansko naselje po svojem je tlocrtu slično ostalima koja su podizali krčki knezovi u Hrvatskom primorju; i u svojem današnjem obliku gradić je zadržao značajke srednjovj. naselja, nad kojim se izdiže župna crkva Sv. Marije, građena u XV. i XVI. st., poslije više puta pregrađivana. Njezin je renesansni zvonik podignut 1527. Osim baroknoga namještaja, oltara i crkv. posuda osobito se ističe renesansni oltar Marije Ružarice, navodno dar kneza Ivana Frankopana. U kapeli Marijine nadarbine nalazi se poliptih Sv. Ane, domaći rad iz XV. st. Na gl. oltaru je djelo Kotoranina Marina Cvitkovića »Posljednja večera« iz 1599. U Zadružnom je domu smještena glasovita knjižnica Vrbničanina Dinka Vitezića s više od 15 000 svezaka. Najskupocijeniji su među njima nedvojbeno glag. rukopisi iz XIV–XV. st. (najpoznatiji je prvi iluminirani vrbnički misal iz XV. st.) te nekoliko inkunabula. U sklopu knjižnice je i triptih »Bl. Dj. Marija sa svecima« iz XVI. st. Ispred crkve je glavni trg s ložom, »poteštarijom« i Kneževim dvorom; kraj samih vrata kojima se ulazilo u grad bila je bratimska kuća Sv. Ivana; na njezinu se pročelju nalazila velika zidna slika Sv. Krištofa (u Hrvatskoj rijedak primjerak, a na kvarnerskim otocima jedini poznati primjer toga ikonografskoga tipa). Gradić dominira Vrbničkim poljem, na čijem S rubu stoje ruševine tvrđave Gradac, koju tradicija povezuje uz Frankopane; prema tradiciji matični grad obitelji, uz koji je predajom vezana i tkalačka djelatnost (po svoj prilici tapiserije). Na mjesnom je groblju gotička crkva Sv. Ivana iz XV. st., a u uvali Sv. Juraj vide se ruševine crkvice s tragovima romaničkih zidnih slika.

LIT.: V. Klaić, Krčki knezovi Frankopani, Zagreb 1901. — A. Schneider, Popisivanje, 1934, 46. — G. Szabo, Otok Krk, Hrvatski planinar, 1935, 5. — I. Gršković i V. Štefanić, »Nike uspomene starinske« Josipa Antuna Patrisa (1787–1868), ZNŽO, 1953, 37. — A. Horvat, Spomenici u Hrvatskoj, Zagreb 1956. — V. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, Djela JAZU, 1960, 51. — B. Fučić, Vrbnički »Keštofor«, Bulletin JAZU, 1962, 1 i 2. — Isti, Glagoljski natpisi, Zagreb 1982. A. De.

VRBOSKA, naselje na otoku Hvaru. Osnovali su ga u XV. st. stanovnici Vrbanja. Mjesto se dijeli na I dio — *Pjace* i na Z — *Padvu*. Uz izrazito primorsku seosku arhitekturu ima nekoliko građanskih kuća iz doba gotike, renesanse i baroka. Usred naselja je oko 1580. sagrađena crkva Sv. Marije u obliku tvrđave, jedan od rijetkih spomenika takve vrste u Dalmaciji. Pod je u crkvi pokriven nadgrobni pločama koje ukrašuju grbovi i natpisi. Slike iz crkve (A. Sicuri, »Rođenje Marijino«, 1627; G. Alabardi, »Isus s križa« i »Uskrnuće«; K. Zane, »Sv. Katarina, Dominik i Juraj«, 1650; S. Celesti, »Gospa od Karmena«, 1659; M. Rašica, »Gospa od Karmena«, 1927) smještene su u crkvi Sv. Lovrijenca. — Župna crkva Sv. Lovrijenca građena je u XVI. st.; svoj današnji oblik dobila je u baroku. Na gl. oltaru nalazi se poliptih mlet. slikara Paola Veronesea slikan između 1571–79,

a na desnome bočnom oltaru je slika »Gospa od ružarija«, djelo Leandra Bassana. U crkvi se čuvaju i tri slike C. Medovića. — S ist. je strane naselja crkva Sv. Petra iz 1469; kip sveca s pročelja, rad renesansnoga majstora iz kruga Nikole Firentinca, prenesen je u župnu crkvu.

LIT.: D. Beri, N. Duboković, Nadalini i M. Nikolanci, Popis spomenika otoka Hvara, Split 1958. — G. Gamulin, Poliptih Paola Veronesa u Vrboskoj, u knjizi: Stari majstori u Jugoslaviji, I, Zagreb 1961. — N. Duboković, Crkva-tvrđava u Vrboskoj, Prilozi—Dalmacija, 1963. — V. Gvozdanović, Prilog radionici Nikole Firentinca i Andrije Alešija, Peristil, 1967–68, 10–11. — S. Sekulić-Gvozdanović, Crkve-tvrđave u Hrvatskoj, Zagreb 1994. N. B. B.

VRBOVEC, gradić JZ od Križevaca. Na posjedu Zrinskih (tu je 1612. rođen P. Zrinski) i poslije Patačića stajao je kaštel, od kojega danas postoji samo valjkasta kula. Župna crkva Sv. Vida barokizirana je starija građevina sa zvonikom uz svetište i trijemom uz gl. pročelje. U crkvi su barokni oltari, veliko drveno raspelo, kalež iz 1722, pacifikal iz 1725, pokaznica, relikvijar. Zvona su lijevali Schifrer (Zagreb 1803) i A. Papst (Varaždin 1846). Među stilskim katnicama u mjestu ističe se župni dvor (1818). Na groblju je barokna kapela Sv. Triju kraljeva (jednobraodna s bočnim konhami) i mauzolej obitelji De Piennes od švedskoga granita, djelo H. Ehrlicha i V. Kovačića (1912–17).

LIT.: G. Szabo, SG, str. 100–101. — E. Laszowski, Iz prošlosti Vrbovca, Zagreb 1921. — A. Schneider, Popisivanje, 1940, 52, str. 184–185. — K. Dočkal, Naša zvona i njihovi lijevaoci, Zagreb 1942. — J. Butorac, Vrbovec i okolica 1134–1934, Vrbovec 1984. A. Ht.

VRBOVEČKI RAKOVEC → RAKOVEC

VRDOLJAK, Jozo, slikar i kipar (Livno, 19. III. 1948). Diplomirao na Akademiji u Ljubljani (S. Tihec), gdje je završio poslijediplomski studij (D. Tršar). U mekoj modelaciji sumarno oblikuje fizionomije (ciklus *M. Krleža i Papa Ivan Pavao II*, 1990–96). Slika uglavnom biblijske teme, suptilnim nijansama boje u velikim ritmiziranim plohama (*Misionarska crkva u Filadelfiji*, 1989; *Priča o Tobiji*, 1993–95). — Samostalno izlagao u Splitu, Ljubljani, Livnu, Trogiru, Solinu i Zagrebu.

LIT.: I. Babić, J. Vrdoljak (katalog), Split 1991. — V. Rismondo, st., J. Vrdoljak (katalog), Split 199. — K. Prijatelj, J. Vrdoljak (katalog), Split 1996. — V. Rismondo, ml., J. Vrdoljak (katalog), Zagreb 1996. K. Ma.

VREBAC, selo JI od Gospića. Arheol. nalazi potječu iz bronzanoga, željeznog i ant. doba (*Ancus?*). Na gradini Stražbenici je utvrda s tragovima naselja te mnoštvom keramičkih nalaza i bronzanih predmeta (naočalaste fibule, tordirane ogrlice). U podnožju građine su dva velika tumula s kamenim grobnim konstrukcijama iz kasnoga bronzanog i željeznog doba; nađeni mnogobrojni predmeti (uglavnom bronzani nakit i

J. VRDOLJAK, Miroslav Krleža

